

רחמי עלי

ליקוטי מאמרים ודברי חינוך ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

פרשת תזריע - מצורע

א' אייר ה'תשפ"ג

שנה י"א גליון כ"ז

סדר קריש	מוצשק	הלקת	לעיקוואוד
8:48/9:32	8:55	7:23	ברוקליין
8:46/9:31	8:55	7:23	ירושלים
8:42/9:20	8:30	6:36	בני ברק
8:43/9:21	8:27	6:51	אלעד
8:43/9:21	8:28	6:45	

ואם דל הוא ואין ידו משגת.

לכאורה הלשון כפול, כיון שדל הוא למה לי עוד ואין ידו משגת, ודרשת רז"ל ידוע עיי"ש.

והנראה לי כך, ואם דל הוא ואין עוד, שסובר שכבר אין לו שום עצה לפרנסתו, אז הנה, ידו משגת, מאין – יבוא עזרי (תהלים קכא, א), ועל דרך אם אמרתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני (תהלים צד, יח), ותו ישים אל לבו הלא יש לנו אבינו שבשמים העוזר דלים וישועת ה' כהרף עין בידו המלאה הפתוחה והרחבה, וכן הוא בכלל ישראל עכשו בחבלי משיח דור עני כי דלוננו מאד עזרנו בשם ה', כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול.

דברי ישראל, מהר"ק ממאדזיץ זי"ע

כי תבאו אל ארץ כנען וגו' ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית.

אפשר לפרש דהנה תכלית עבודת האדם על פני האדמה הוא שיעברו עליו נסיונות ויעמוד בהם ויתגבר על היצירה, דאם לא כן הלא יש להקב"ה מלאכים בלי שיעור שעובדים אותו ית"ש בכל כחם באימה וביראה הרבה למעלה מהשגתינו.

וזהו שאמר כי תבאו אל ארץ כנען וגו', לא תאמרו שכשנכנס לארץ לא יהיה לנו עוד התגברות היצר, אלא ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, בית נקרא הגוף, כמו שפירש באור החיים (על פסוק וראה את הנגע וגו' בקירות הבית) עיי"ש, דהיינו שיתגברו עליכם הנסיונות וכוחות הרע, ובא אשר לו הבית והגיד לכהן, כהן קאי על העובד ה' כמובא בספרים הקדושים, לאמר כנגע נראה לי בבית, היינו שישפר להעובד ה' את המחשבות והרהורים רעים שהיצירה מעלה במחשבתו ועל ידי זה ינצל מהיצירה, וכמו שמובא בצעטיל קטן (סימן א) וז"ל, לספר בכל פעם לפני המורה לו דרך ה' ואפילו לפני חבר נאמן כל המחשבות והרהורים רעים וכו' ונמצא על ידי סיפור הדברים שמוציא מכה אל הפועל משבר את כח היצירה עכ"ל.

דברי אמונה, מהר"ק מתולדות אהרן זי"ע

כל אשר בבית.

פי' כל אשר בבית לא יטמא אלא יצילו הכל, ואפילו פכים קטנים, כי חס ה' אפילו על ממון הבווי של ישראל, ובוה נתן טעם הכתוב למה צוה ה' לפנות קודם, הלא אפילו אחר ביאת הכהן ורואה הנגע אין הבית טמא אלא אחר שיצא הכהן ויסגירנו, ומעתה אין צורך להקדים לפנות קודם בא הכהן, ויכולין לפנות אחר שבא הכהן, קודם שישגיר, לזה אמר ולא יטמא כל אשר וגו', פירוש כי לצד שכשיראה הכהן הנגע שצריך להסגיר אין רשות להתעכב מלהסגיר כל עיקר, ומצד זה ימהרו לפנות, ולצד המהירות ישכחו ממון הבווי, לזה הקפיד ה' לפנות קודם, שבזה לא יטמא מכל אשר בבית, ורבותינו ז"ל אמרו (בבב"ב כ"א) שלא חס הקדוש ברוך הוא אלא על כלי חרס כי שאר כלים ובגדים יש להם תקנה במקוה, ולדרכינו הוספנו לפרש שחס הקב"ה אפילו על כלי חרס הקטנים שאין אדם מחשיב אותם.

אור החיים הק'

אשה וכו' וילדה זכר וכו' ולקחה כבש וכו' זאת תורת היולדת.

אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' ולקחה כבש בן שנתו לעולה וגו' זאת תורת היולדת וגו' ואח"כ נאמר ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים וגו' וכפר עליה הכהן וטהרה. ולכאורה קשה, אמאי אמר מקודם זאת תורת היולדת קודם שאמר ואם לא תמצא ידה די שה, הלא גם זאת תורת היולדת והול"ל זאת תורת היולדת אחר ואם לא תמצא ידה די שה.

אולם הטעם בזה, שבאמת תורת היולדת היא שיהיה לה די בשביל להביא קרבן עשיר, וזו היא תורת היולדת, שעל פי התורה צריך שיהיה לכל יולדת (יכולת להביא) קרבן עשיר, אולם אם יתרחש לפעמים שלא תמצא ידה אז די בשתי תורים או בשני בני זונה. א"כ מוכח שתורת היולדת היא שיהיה לה כמו שצריך (וע"כ לא נכתב זאת תורת אחר קרבן העני דא"כ היה מקום עפי' תורת ליולדת להביא קרבן עני), ואם לא תמצא ידה אינה תורת (היולדת) כלל, ומוכח מהתורה שצריך שיהיה לישראל די צרכם. ואי' בבא קמא (צב, א) בתר עניא אזלא עניותא, ומאחר שישראל סבלו כבר עניות צריכה העניות לילך מאתם, ואותיות 'עני' הוא למפרע אותיות 'כסף'.

הרה"ק בעל השר שלום מבעלזא זי"ע, מובא במהר"ש עה"ת

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן.

עפי" מעשה ברשע א' שנתן פיתקא דרחמי להרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע ובערב לא יכל הרה"ק לנוח על משכבו כי חיפש איזהו לימוד זכות על מעשי הרשע שעבר על כמה וכמה וכו' ולא יכל למצוא איזהו לימוד זכות בעבורו, עד שמצא הרה"ק הנ"ל לימוד זכות שעצם הדבר שהגיע הרשע אליו עם קוויטע"ל זה כבר מוכיח שבתוך תוכו רצונו להיות טוב, דהלא אם היה רוצה לעמוד ברשעו לא הגיע אליו והגיש קוויטע"ל.

ועפי" יש לפרש הפ' הכא, זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו, ומה הוא, והובא אל הכהן, עצם הדבר שהמצורע בא אל הכהן זה כבר לימוד זכות לאדם שהוא חפץ בטוב ובמעשים טובים. הקב"ה יזכה את כולנו.

מחשבות לב חי"ב

בשר חי בשאת טמא הוא.

אפילו אם הוא בשר חי, שיש לו חיות לעבודת השי"ת, בשאת – אם הוא מעורב בגאות, טמא הוא.

אמרי חיים, מהר"ק מוויזניץ זי"ע, בקונטרס הליקוטים

נגע צרעת כי תהיה באדם.

...והנה נודע (וזהו הקדוש בפרשתנו מה, ק) אשר שם אדם הוא המוכרח והמעולה בשמות האדם שהם אדם איש גבר אנוש כי אדם הוא מלשון אדמה לעליון והוא רומז על אדם המוכרח במעלה לזה אמר הכתוב נגע צרעת כי תהיה באדם כלומר מאין ימצא שימצא באדם השלם נגע צרעת שהוא בחינת הצער והיסורים אין זה כי אם והובא אל הכהן פירוש שיובא על ידי זה אל בחינת הכהן שהוא בחינת החסד שיושפע עליו מחסדי ה' ברוב ברכה וחיים עד העולם.

באר מים חיים בתו"ד, סוף פ' תזריע

רהשי ההלכה

פסקי הלכות

מהלכות ספירת העומר

א. שכח לספור יום אחד או שמסופק אם שכח לספור יום אחד: שכח לספור בלילה יספור ביום בלא ברכה ויכול לספור בשאר הימים בברכה (שו"ע סי' תפ"ט ס"ז משנ"ב סקל"ד וע"ע בשעה"צ סקמ"ה), שכח לספור גם ביום סופר בשאר הימים בלא ברכה (שו"ע שם ס"ח וכן מורים למעשה וכמ"ש בשבת הלווי ח"ג סי' צ"ו א' ובח"ד סי' נ"א א'), שכח לספור ביום ד' לספירה או ביום י"ב וכח"ג שאינו בסוף שבוע אינו יכול לספור את השבועות לחוד בברכה אלא סופר מוכאן ואילך בלא ברכה עד סוף ימי הספירה (מבית לוי מועדי השנה פע"ח ס"ד והערה ד' בשם מרן זצ"ל ודלא כבית הלוי ח"א סי' ל"ט שמחדש שבכה"ג שלא שכח שבועות יכול לספור כשנשלם שבוע או ב' שבועות בברכה), נסתפק אם דילג יום אחד סופר בשאר הימים בברכה (שו"ע שם ס"ח ומשנ"ב סקל"ח דאיכא ס"ס ספק שמא ספר ואת"ל שלא ספר שמא הלכה כהפוסקים דכל יום הוה מצוה בפני"ע).

ב. שכח לספור יום אחד וזכר למחרת בבין השמשות: שכח לספור בלילה וזכר למחרת בבין השמשות יספור בבין השמשות את היום שעבר בלא ברכה ויכול לספור מוכאן ואילך בברכה (בשעת"ת שם סק"ד הביא מבית דוד דימנה שאר הימים בלא ברכה וברכ"י פקפק בזה קצת ע"ש, ובשו"ת בית שלמה או"ח סי' ק"ב כ' שיכול לברך דהוה ס"ס שמא כל יום הוה מצוה בפני"ע ושמא בין השמשות יום הוא ובפרט דרוב הפוסקים ס"ל שאם שכח יום אחד יכול לספור בשאר הימים בברכה וע"ע בכה"ח סקפ"ג).

ג. ש"צ קבוע או רב ששכחו לספור יום אחד: ש"צ ששכח לספור יום אחד אינו יכול לומר לאחד השומעים שלא יצא עדיין י"ח שלא יברך והוא יוציא בברכה (אפילו כשהוא קבוע), אבל רב ששכח לספור יום אחד מותר לו להמשיך לספור בברכה במקום שהמנהג שהרב מברך את ברכת הספירה בקול רם משום כבוד התורה וכבוד הציבור (עי' שע"ת שם סק"ה ובשבת הלווי ח"ג סי' צ"ו אות א' וח"ד סי' קנ"ו, וע"ע באריכות בברורי הלכות הכא).

ד. עומד לעבור ניתוח בימי הספירה ויודע שלא יוכל לספור יום או יומיים: הזקוק לעבור ניתוח בימי הספירה אף שלא יוכל לספור יום או יומיים לאחר הניתוח יכול להתחיל לספור בברכה (עי' מבית לוי מועדי השנה פע"ח ס"ו והערה ו' דד' יוסף אומץ תתל"א והח"ד א' במורה באצבע ס"ז אות ר"ז ושד"ח יחכ"פ ס"א סוף אות ג' שמי ששכח לספור יום אחד ברכתו לשעבר היא ברכה לבטלה וד' הגר"ש"ק בקנאת סופרים עמוד פ' דאינו לבטלה ובנדו"ד י"ל שיתחיל לספור בברכה דהרי י"א דכל יום הוה מצוה בפני"ע וגם דאולי ידחה הניתוח וא"כ הו"ל ס"ס להקל).

בידורי הלכות

שכח יום אחד לספור ספירת העומר וצריך לגשת לפני התיבה מחמת יארכי"ט וכי"ב האם יכול לברך על מנת להוציא אחד מהשומעים בברכתו

משא"כ הכא שמחוייב בספירה אלא שדבר אחר גרם לו שיפטר וה"ז כמי שיצא יד"ח שיכול להוציא אחרים) וז"ל בחק יוסף (סי' תפ"ט סקכ"ה), וכ' הברכי יוסף דלפי מה שכתבתי (לעיל סי' קכ"ד סק"ג) נדחו דבריהם (תו"ד שם דשאני מי שיצא כבר שחיבו שווה למי שלא יצא, משא"כ בשוכח לספור יום אחד שאיבד מצוות לגמרי בשנה זו ועתה לאו בר חיובא הוא כלל), וכ"כ גם בשו"ת כנסת הגדולה סי' כ"ט דלא דמי למי שיצא כבר יד"ח המצוה שיכול להוציא אחרים יד"ח (וכמובאר בר"ה כט). הדתם בר חיובא הוא אלא שכבר יצא יד"ח, משא"כ הכא כיון דאינו בר חיובא הוא כלל בשנה זו לברך על הספירה אינו יכול להוציא חבריו והו"ל ברכה לבטלה, וכן הוא בשו"ת סמא דחיי סי' י', ואף בשו"ת בית דוד סי' רס"ז ר"ל דעדיין נחשב כמחוייב בדבר ויכול להוציא אחרים יד"ח מ"מ בסו"ד כ' הדרב פרח מטה אהרן והרב מהר"ר דוד הכהן אסרו שיהיה ש"צ, וסיים הברכ"י דהכא נקטינן, ועי' בשערי תשובה סי' תפ"ט סק"ה שהביא מסקנת הברכ"י להלכה, ועי' בפמ"ג (משב"ז סק"ב) שהביא דברי הפר"ח ובסו"ד נסתפק דאולי אינו דומה לבן עיר שאינו מוציא בן כרך דאינו מחוייב כלל משא"כ הכא מחוייב במצוה הוא, גם הוה ס"ס שמא הלכה דכל יום מצווה בפני עצמה היא ודילמא הלכה כרש"י (מגילה הנ"ל) דבן עיר מוציא לבן כרך (וכמו שמוציא לבן כפר) וע"ש מש"כ בזה. ועי' בשו"ת שבת הלווי ח"ג סימן צ"ו אות א' שהתיר מרן זצ"ל לרב ששכח לספור יום אחד לברך בשאר הימים ולהסתמך על הסוברים דכל יום מצוה בפני עצמה היא משום כבוד התורה (עי"ש טעמו) ובח"ד סי' קנ"ז בהערות לח"ג (שהודפס במהדורת תשס"ב על הגליון בח"ג) כ' מרן זצ"ל שחכם אחד העיר לו שלכאורה אי"צ לכל זה דיש עצה שהרב יוציא בברכתו אחד מהציבור (ומסופר שכן נהג למעשה הבית הלוי ממריסק זצ"ל) דכה"ג מצינו באו"ח סי' רצ"א ס"ה במי שאינו מריח שיכול להוציא בברכתו את מי שאינו יודע לברך (ואף דבמג"א שם סק"ה השיג על המחבר דהרחת הבשמים הוא להנאתו ודינו כברכת הנהגן דמי שאינו נהנה אינו יכול להוציא אחרים מ"מ כאן דברכת המצות עסקינן גם המג"א מודה שיכול להוציא אחרים) וכ' מרן זצ"ל דאי"ז נכון להמעיין ברעק"א שם יראה שהשיג על המג"א דאי"צ לזה דגם אם נאמר דהוי כברכת המצוות אינו יכול להוציא אחרים דכיון דאינו מריח אינו מחוייב במצוה זו ואינו יכול להוציא אחרים, וגם בנדו"ד אין הרב שאינו מחוייב יכול להוציא המחוייב בספירת העומר ודמיה לבן עיר שאינו מוציא לבן כרך כמבואר בירושלמי ובפוסקים סי' תרפ"ח (משנ"ב סק"ח ובשעה"צ), ואח"כ מצאתי ש"כ בפר"ח סי' תפ"ט סק"ח [ועי' בספר שיח השדה שער ברכת ה' סימן ג' במש"כ על דברי הפר"ח], ואף דיש חולקים ע"ז כמובא בשעת"ת סק"ה הרי הביא מברכ"י דנקטינן כפר"ח וכן הביא בכה"ח סקצ"א מהרבה פוסקים דהכא נקטינן וסיים שם בשם סידור בית עובד דאפילו בש"ץ קבוע אין להקל. וע"כ להלכה השוכח לספור יום אחד אינו יכול לברך על הספירה כשהוא ש"צ ע"מ להוציא אחרים בברכתו.

שאלה: שכח יום אחד לספור ספירת העומר וצריך לגשת לפני התיבה מחמת יארכי"ט וכי"ב האם יכול לברך על הספירה ע"מ להוציא אחד מהשומעים בברכתו?
תשובה: בטור סי' תפ"ט ס"ח הביא מח' הראשונים בשכח לספור יום אחד אם יכול לספור בברכה בשאר הימים, לכה"ג אינו יכול דבענין תמימות וליכא, לרב סעדיה גאון כששכח ביום הראשון אינו יכול, וכששכח בשאר הימים יכול להמשיך לספור בברכה, ולרב האי בין בשכח בלילה הראשון ובין בשאר הלילות יכול לספור בברכה, ובב"י כ' דבתוס' (מנחות סו. ד"ה זכר) הביאו דברי בה"ג וכו' שתימה גדולה היא ולא יתכן וגם ברא"ש (סוף פסחים סי' מ"א) כ' דאינו נראה לר"י דכל לילה וליה מצוה בפני"ע, ובסו"ד הביא הב"י דבתרומת הדשן (ח"א סי' ל"ז) הכריע דאם לא ספר באחד מהלילות (וגם לא ספר למחרת ביום בלא ברכה) ימשיך לספור בשאר הלילות בלא ברכה דנהיגין ככה"ג ודלא כתוס' ורא"ש, ובספק אם ספר באחד מהלילות יכול לספור בברכה דבספק סמכינן אדעת התוס' ורא"ש, ובשו"ע ס"ח פסק ככה"ג וכהכרעת התרומת הדשן שאם לא ספר באחד מהימים סופר בשאר הימים בלא ברכה ואם מסופק בדבר סופר בשאר הימים בברכה. ויש לדון באופן שצריך לגשת לפני התיבה מחמת יארכי"ט או שהוא בתוך השנה על אביו ואמו ושכח לספור יום אחד ומתבייש לרדת מהעמוד בעת הספירה, האם יכולים להתיר לו לברך באופן שיוציא אחד מהשומעים בברכתו דבאופ"ז אין כאן ספק ברכה לבטלה, ועי' בפר"ח סי' תפ"ט ס"ח שהביא הוראת דין אחד למי ששכח לספור יום אחד שיעבור לפני התיבה (ויוציא אחרים בברכתו) ואגב שיעשה ש"צ ירויח שיספור בברכה, וכ' הפר"ח דהוראת הדין היתה שגגה דק"ל (במתנ' ר"ה כט). כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים יד"ח, וכיון שאנו חוששים לכה"ג שבשכח יום אחד הפסיד הספירה אינו מחוייב בספירה וממילא אינו יכול להוציא אחרים יד"ח והו"ל ברכה לבטלה, ואין לומר דנהי דלאו בר ספירה הוא אבל מחוייב בדבר קרינן ליה (דשייך בספירה אם לא היה שוכח יום אחד), דהא אי' בירושלמי (מגילה פ"ב ה"ג) דבן עיר אינו מוציא בן כרך אף דאי בעי הוה מצי למעיקר לכתך בליל ט"ו והיה מתחייב בב' הימים וכ"ש בנדו"ד דלאו בר חיובא הוא כלל, ואף דרש"י (מגילה ב. ד"ה אלא שהכפרים) כ' שבני העיר קורין ב"א י"ב ל"ג לבני הכפרים שאינם בקיאים לקרות, הא הו"ל שם פליג עליה, ואף לרש"י י"ל דהוא קולא שהקילו לבני הכפרים כדי שיהיו מספקים מים וזמון לאחיהם שבכרכים וכיון שאינם בקיאים לקרות אם לא יוציאום אחד מבני העיר מה הועילו חכמים בתקנתם, אבל בעלמא פשיטא דלא פליג רש"י אמתנ' דכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים יד"ח.
ועי' בברכ"י (סי' תפ"ט סק"ט) שלאחר שהביא דברי הפר"ח כ' שהרב מקראי קדש (לרבי חיים אבולעפיא ה' פסח סי' תפ"ט סק"ו) דחה דבריו והסכים דיכול להיות ש"צ [ותו"ד דאינו דומה לבן עיר שאינו מוציא בן כרך דהתם אינו שייך כלל בקריאת המגילה בט"ו

הילולא דצדיקא

גלב"ע
א' אייר ש"ו

הרה"ק
ר' יעקב בירב זי"ע

אלה תולדות

רבינו הרה"ק הר"ר יעקב בירב זצ"ל, גאון מופלא ורב מוסמך, מופלג בדורו ממזרח שמש עד מבואו נודע שמו, כי זרח בחשך אור לישראל, וממנו יצאה תורה ואורה לכל ישראל בארץ חבצני – צפת תוב"ב, שמה ישבו כסאות למשפט, רבה וקבץ פועלים לתורה והרחיב גבולו בתלמידים, כולם תחכמונים ושרי אלפים יושבי על מדין הדין, ומורי הוראות בישראל, גלוי לכל העמים עוצם חכמתו, ורעם גבורותיו מי יתבונן, פום ממלל רברבין, וזקוקין דנורא מנתח, (לשון ר' יהונתן גאלאנטי ור' משה פארידיש בהקדמתם לשר"ת מהר"י בירב), יחיד בדורו, עמוד גולת אריאל, צדיק יסוד עולם (לשון הר"ש אלגאזי בהקדמתו), 'אילו היו כל חכמי ישראל בכף מאזניים, ורבי יעקב בי רב בכף שניה, היה מכריע את כולם' (עדותו של הבית יוסף), נולד לאביו רבי משה מימונגיל זצ"ל, בנו של 'החכם השלם הדיין המצוי', רבי יעקב, שעל שמו נקרא, בשנת ה' אלפים רל"ה לפ"ק, בעיר מקדה מממלכות טוליטלה, אשר בספרד [שפאניע]. ושם ישב ולמד תורה בשקידה גדולה, עד כי עלה ונתעלה שמו למרחקים כי עדיו לגדולות יהיה.

מספרד לצפת

כשהגיע רבינו לשנת ה"ח גזרו מלכות ספרד בגודל רשעותם על הגירוש הנורא, הידוע בשם 'גלות ספרד', והיה זה בשנת ה"א גרי"ם [רנ"ב] יצא רבינו עם משפחתו לפארטיגאל [פורטיגל], ומשם עבר לעיר תלמיסאן אשר באפריקע הצפונית, וכך נדד ממקום למקום עד שהגיע בשנת רנ"ג למדינת פאס אשר במרוקו, יחד עם חלק מגולת ספרד, ושם נתקבל רבינו בכבוד גדול, וכמו שתיארו רבינו באחת מתשובותיו, וז"ל, שתודה לאל מיום הגירוש והשמד בספרד, לעולם הייתי מורה הוראות ורב לחמשת אלפים בתי יהודים במדינת פאס כמפורסם בכל העולם, והייתי אז בן ח"י שנים, ועדיין לא הייתי בחתימת זקן, והיו שם חכמים גדולים, אולם בכל זאת הוטלה העטרה על רבינו לכהן כבוד. וכן בכל מקום בווא הרביץ תורה ברבים ודרש דרשות לרוב, והשתדל תמיד להעמיד הדת על תילה בכל ענין וענין.

אכן מאחר שגם במרוקו בעקבות מלחמות הספרדים שכבשו בשנת ר"ע את ארצות צפון אפריקה, לא יכול רבינו עוד לשבת שם, ולכן החליט לעקור משם ויצא בדרכו לארץ ישראל, ולהתיישב בירושלים עיה"ק תוב"ב, וכך עשה ועלה והתיישב בירושלים. אמנם מחמת גודל הדחקות וחיי עוני שהיה אז בירושלים, וכן מחמת כמה ויכוחים שהיו לו בפירוש דברי הרמב"ם עם הראש אב בית דין אשר בירושלים, ה"ה הרה"ק ר' לוי ח' חביב [המהרלב"ח] גמר אומר בדעתו לצאת את ירושלים ולעבור למצרים שהיה אז מקום שהרבה גדולי הדור גרו בה אז. וכך הלך ויצא למצרים בשנת רע"ג, ושם מצא קהל גדול מגולי ספרד, ושם התיידד עם חכמי דורו, וביניהם, המהר"ם אלשאקר, ור' דוד בן זמרא [הרדב"ז], ר' שמואל בן סידיליא, המהריט"ץ, ועוד. ומיד בבואו כיבדו והעריצוהו מאוד

כל חכמי דורו, ובנה שם ישיבה גדולה, ורביץ בה עדרים לתורה. והיה נמנה כראש המדברים, ונמנה בין חברי בית דינו של הנגיד רבי יצחק הכהן שולאל [הנגיד היה כדוגמת המרא דאתרא בארה"ק], והיו מקובל מאוד בעיני כולם, גם כאשר הורה לבטל מנהגים שהיו נוהגים לפניו כיון שלא היו מבוססים עפ"י ההלכה. ובשנת רצ"ו אחר פטירתו של הנגיד רבי יצחק הכהן הנ"ל נתמנה רבינו לממלא מקומו לכהן כנגיד של הקהילה היהודית אשר במצרים (שר"ת מב"ט סימן פט). ואחר תקופה עלה בדעת רבינו לחזור לארץ הקודש ולהתיישב בעיר הקודש והמקודש צפת, וכך עלה בסוף שנת רצ"ז לתקופה קצרה לעיר עזה אשר בדרום אר"י, ומשם עלה ונתיישב בצפת.

בצפת בימים ההם היה דור דעה. שם היתה מגורת גאונים ומקובלים כמו הרמ"ק, רבי שלמה אלקבץ, בעל החרדים, המב"ט, הר"ט אלגאזי, האר"י הקדוש, רבי חיים וויטאל, האלשיך הקדוש, ועוד. וגם כל אנשי העיר, אף הסנדלרים והחייטים, היו בקיאים בש"ס ובפוסקים ואף בסתרי תורה. ושם הסכימו כולם להסמיך את רבינו להיות רב מוסמך עליהם, שיהא בכוחו לדון דיני קנסות, כדלקמן. וז"ל תלמידו המובהק המב"ט אחרי הגיעו לעיר הקודש צפת, 'הרב הגדול אשר משדי אמו יעקב חלק התורה, ומנעוריו גדל בין החכמים הגדולים, ללמוד וללמד להבין ולהורות את בני ישראל, היה בקי בתלאת סידרי ודמיון ליה כמאן דמנח ליה בכסתיה, ובתלאת אחריני ידע לאהודרי סברא המתיישבת על הלב'.

יחדוש הסמיכה

כאמור היה רבינו ממגורשי ספרד, ואף שיצאו באותו היום המר והנמחה, יום שנפקדו צרות רבות לישראל, ביום תשעה באב שנת רנ"ב, סך שלש מאות אלף יהודים, והשאירו מאוחזי גבם כל רכושם אשר רכשו משך כל השנים, וכך יצאו בעירום ובחוסר כל. ואף גם זאת ניתוסף עליהם עוד צרה גדולה, שרוב המדינות לא הסכימו להכניס את המשפחות המגורשות לארצם, ורק מדינות בודדות, ובתוכם האלאנד, מדינות פארטוגאל ג"כ הכניסה מתחילה, אבל אחר כך אירע שם סיבה שסגרו את שערי העיר, ואכמ"ל בזה. אכן היו הרבה יהודים שלא יכלו לעמוד בנסיון השאיר הכל מאחוריהם, וגמרו בדעתם לקבל על עצמם להשתדל ר"ל כלפי חוץ, אבל בסתר לבם נשארו יהודים, וקראו לעצמם 'אנוסים'. ואכן בחזרי חדרים הניחו תפילין ושמרו מצוות, אבל בשבת עשו מלאכה בעסקיהם ר"ל, וביום הראשון בשבוע הלכו לבתי טומאה עם הנכרים. וח"ו לחשוב שכל האנוסים האלו היה בדעתם לישאר כך לאורך זמן, אלא חשבו למכור במעט מעט את נכסיהם ולצאת למדינות אחרות עם כספיהם, והורו היתר לנפשם לעשות עצמם כגויים לזמן עראי. ואכן הרבה הצליחו והגיעו להאלאנד ושם שבו ליהודותם בגלוי, אבל לא כולם זכו לזה ר"ל. ואף אחר שהגיעו למקום מפלט עם כל רכושם וישבו בתשובה שלימה, אך עדיין בהרבה מקומות לא רצו לקבלם ולצרפם למנין, או להשתדך

עמהם, כי ראו כפגם גדול מה שעברו על מצות ונקדשתי בתוך בני ישראל, ונכשלו בעבודה זרה, בחילול שבת, ובשאר עבירות ר"ל.

רבינו מאחר שגם הוא היה מבין המגורשי ספרד מאוד נגע ללבו כאבם של אחיו האנוסים, שאף אחרי שעשו תשובה ורוצים לחזור לעמם, והקהל הרחיקם, ולכן יחד עם שאר חכמי ספרד התייעצו הרבנים כדת מה לעשות, שיתכפרו עבירות האנוסים. ועלה בלבם, מאחר דקי"ל שכל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן, שנאמר, ונקלה אחיך לעיניך, ודרשו חז"ל, דכיון שלקה הרי הוא כאחיק, נמצא שחזור להיות יהודי כאחיו, ושוב לא יהיה סיבה להרחיקם עוד מכרם בית ישראל. אבל מכיון שאי אפשר ליתן מלקות אלא עפ"י בית דין מוסמך איש מפי איש עד משה רבינו, לכן הסכימו כל גדולי צפת לסמוך על פסקו של הרמב"ם, (סנהדרין פ"ד ה"א) שפסק, שאם הסכימו כל החכמים שבארץ ישראל למנות דינים ולסמוך אותם הרי אלו סמוכים ויש להן לדון דיני קנסות, ויש להן לסמוך לאחרים וכו'. והסכימו כולם שאין גדול בתורה באותו הדור כדוגמת רבינו, ולכן שלחו איגרת לרבינו וסמכוהו כ"ה מגדולי הרבנים שבאותו הדור, ואכן הסכימו אותו שיוכל לדון דיני מלקות.

וזה לשון האגרת ששלחו לרבינו, ויביאנו אל המקום אשר בחר בו, ואל העיר אשר נקרא שמו עליה, ויתן לנו יתד נאמן במקום קדשו, על כל דברי האגרת הזאת בדרנו לגדול שבנו בחכמה ומנין, החכם השלם מהר"ר יעקב בי רב נר"ו שיהיה סמוך, וראש ישיבה, ורב יתקרי וכו'. ועל החתום כ"ה איש מהרבנים והתלמידים. ואכן מכוח זה הסמיך רבינו ארבעה מתלמידיו שהיו ראויים לכך, הלא המה הבית יוסף, המב"ט, רבי יוסף מגיס רבו של בעל החרדים, [ועוד אחד ורבו הדיעות בזה מי הוא האחרון שזכה לכך]. אכן מאת ה' היתה שאחד מגדולי עולם, מרא דאתרא דירושלים עיה"ק – המהרלב"ח, שגם הוא היה מגולי ספרד ערער על ענין הסמיכה, מפני כמה טעמים, ואחד מהטעמים הוא, שהרי אף אם יקבלו האנוסים מלקות על עברם, עדיין לא יפטרו מידי עונשם, שהרי למלקות צריכים עדים והתראה ובלא זה אין המלקות מועיל כלום. ולכן יצא וקרא תיגר על כל ענין הסמיכה. ועמו הסכים גם הרה"ק ר' משה דיקאסטרוי, ובכך נעשה פגם בכל ענין הסמיכה, שהרי התנה הרמב"ם שצריכים כל חכמי ישראל, וכיון שרבינו ירושלים יצאו נגד חסר תנאי עיקרי זה, מ"מ סברו חכמי צפת דכיון שכל הגדולים בצפת ובטבריא ועוד ערים כולם הסכימו לדבר, ולכן בטלה דעתם של המתנגדים ברוב, ורובא ככולא ושפיר מועיל ענין הסמיכה כדי לפוטרם. והנה כפי הידוע בכל דבר טוב, השטן מתערב מיד בכדי לבטלו, ואכן מעשה שטן הצליח בזה כדי לבטל ענין הסמיכה, שבכוחו להחזיר עטרה ליושנה, לקרב קץ ביאת משיחנו, וכמו שכתב הבית יוסף באחד מהשגותיו, לתרץ כל טענותיו של המהרלב"ח. ומחמת מעשה שהיה הוצרך רבינו לברוח מחמת אימת המלכות מצפת, ובכך נתבטלה כל ענין הסמיכה.

באור החסידות

סדר העבודה במחשבה וכוונה נכונה בכל זמן

בפרשת תזריע פותח המדרש ואומר (רבה, יד, א) הלא הוא דכתיב "אחור וקדם צרתני" (תהלים קל"ט, ה). ויש להתפללות שלאכאורה פסוק זה עניינו שייך יותר לפרשת בראשית ביצירת האדם. גם צריך ליתן טעמא במילתא, מה המכוון ללמדנו במספר הימים של המתנת ז' ימים ול"ג ימי טוהר. ובמסילה נעלה ללמוד ממקראי קודש אלו איזהו דרך ישכון אור לקיים רצון השם בלימוד התורה וקיום מצוותיה, כרצון הבורא ית"ש שכל תפילה ומצוה תיעשה ככוונה ודעה נכונה במחשבה דיבור ומעשה, עם כל פרטי ההלכות והדקדוקים וההידורים, כי רחמנא ליבא בעי. אך כידוע שזה מהעבודות הקשות שבמקדש, וכפי שאמרה תורה בעבודת הקרבנות "פיגול הוא לא ירצה" (ויקרא יט, ז), שגם אם מכוון דעתו כראוי בכל משך זמן ההקדבה, אולם ברגע קטן של היסח הדעת למחשבה פסולה בטל קרבנו, וכבר אין עבודתו רצויה לפני המקום. כן הוא ממש לאנשים כערכנו בעניני עבודת השי"ת, הן בתפילה ש"כנגד תמידיו תיקנום" (יומא כח, ב) וצריך שתהא ככל פרטי העבודה שבקרבנות. והן בלימוד התורה שיעקר החכמה לעסוק לשמה (פסחים ג, ב). ובאמת מי יאמר זיכתי ליבי, כי כן דרכו של עולם לקיים כל דבר כמצוות אנשים מלומדה, ואם דעת חסרת מה קנית. ואפילו שבפעול מעשיו קיים המצוה, הדיינו שהוציא תפלתו בפיו, ובכל עניני קדושה גם בדיבור בלבד כוחם רב ושווה למעשה ממש, כנאמר חז"ל אמירה לגבוה כמסירה להדיוט (קידושין כח, ב). אבל כשליבו כל עימו ומחשבתו נתנה לעניני חוליו דעלמא הרי נמצא כל יגיעתו לריק, והאיך יצא ידי חובתו.

אמנם חובת כל היצורים, שאפילו הרהור תשובה כגון זה - אליה וקוץ בה, ויש לדעת שמעורב בה גם מעצת היצר הרע, שמנסה להרחיק האדם מלבוא אל הקודש ולייאשו ב"שב ואל תעשה" עדיף. אך בכח הרצון אפשר לו לאדם להתגבר ולהכין עצמו בהתבוננות מקודם התפילה לפני מי עומד להתפלל, וליתן דעתו לשמוח ביותר על ההזדמנות שיכול להתקשר עם בוראו ולשפוך שיחו לפניו, וגם אם מרחיק ד' נראה ואין באפשרות לצמצם מחשבותיו, הלא השי"ת מצפה למייחלים לו, ואתה בן אדם מה לך נרדם, כל אשר בכחך עשה, ואין לחוש לאותם מחשבות זרות המפסידות את האדם מלבוא אל הקודש.

אך גם אם נכונים מחשבות הללו, ידחה לאותם פיתויי היצר, וכל חולשות הללו ינצרו בלבבו עד עת גומרו להתפלל, לפי שבאותו הזמן מתחדש היצר הרע במחשבה הפוכה לגמרי, שאדרבה אם הצלחת להתפלל כ"כ ככוונה הרי כבר היך בעל מדריגה ונחשב מאד למעלה, ובכך מפילו למחשבת גאוה והתנשאות, וכתיב "תועבת ד' כל גבה לב" (משלי טז, ה) והאיך תתקבל התפילה כשהאדם נתעב לפני המקום. ע"כ בעת הזאת יש לתפוס לשון ראשון, ולהכניע היצר בטענה שלמרות הרצון וההכנה לתפילה עדיין לא הגיע אפילו לכוונה פשוטה, ומה לו להתגאות. ובאופן זה אפשר לכל אדם בכל מצב, לנצח יצרו מתחילתו ועד סופו.

כן נודע מה שפירש בספה"ק נועם מגדים (אמור) בנוסח ברכת השכיבו וחסר שטן מלפניו ומאחוריו, שעל זאת מבקשים אנו בכל יום להינצל מכל אופני הפרעות היצר, שמקודם התפילה מבלבל המחשבה שמילא אין ערך לתפילתך כשאינך יודע לכוון כראוי, ואין תפילה כזאת מתקבלת לרצון. וכשינצחו והתפלל מופיע עליו באורים גדולים להתגאות על אחרים, וזה לו כדי להפילו ברשתו, וע"כ אומרים וחסר שטן מלפניו - קודם התפילה שזהו שטן המחליש ומשפיל דעתו, ומאחוריו - שבא במחשבה הפוכה להתגאות על אחרים.

עוד זאת נראה רמז גדול שבהצטרף ז' ימים ול"ג ימי טוהר, הרי אלו מי יום, ורמז ברור על כח סגולת מספר ימים אלו, ובכמה ענינים מוזכר כזאת "ויהי שם עם ד' ארבעים יום" (שמות לד, כט) כדי לקבל התורה, וכן אחז"ל ארבעים יום קודם יצירת הולד' וכו' (סוטה ב, א). וכן יסד הר"ק רבני אלימלך ז"ע ב'צעטיל קטן' (ט"ז) ואלו דבריו: האדם לא נברא בעולם רק לשבר את הטבע, לכן ירזו עצמו לתקן מידותיו וכו', כגון מי שנולד בטבע של עקשנות ישבר את טבעו מי יום רצופים לעשות דווקא להיפך וכו', ומשם ואילך מן השמים יעזרוהו להיות מוסף והולך בשבירת מידות הרעות עד תומם.

כן פירש בספה"ק אך פרי תבואה על הפסוק "וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום" (במדבר יג, כח). וישובו לשון תשובה, וללמדנו שברצות האדם לסור מדרכו הרעה ולהתנתק מהארציות שלו. עצתו להתמיד בעבודת התשובה לסור מרע ולעסוק בטוב למשך ארבעים יום רצופים, ומקץ הימים האלה יעזוב רשע דרכו ויתחפך טבעו לטובה. זש"כ "ובמלאות הימים האלה" שכבר עברו מי יום כדי לצאת בהם מימי טומאה להיכנס בשערי טוהר, אזי זוכים ל"שהרה ממקור וכו'" הם התגברות כח הקליפות החיצוניים שגרמו לטמאות, וע"י יגיעה רצופה אפשר להתגבר ולהיטהר מהם לגמרי.

בזאת יובן דעת המדרש בפסוק "אחור וקדם צרתני", שהאדם ה"ה היצירה המוכחרת שבבריאה, עליו לעמוד על המשמר בכל עת ולהתרחק כמטחויו קשת שלא להתפתות ליעה"ר עם התבולותיו שנגמטו להפריד את האדם מטוהר נשמתו, וזאת תורת האדם שבביל שיוכל להתמיד ולהרבות במצוות ומעשים טובים ולהרגיל עצמו על דרך הישר והרצוי בעבודה, עליו לגבור על יצרו ולנצח על מלאכת ד' באמת ותמים. בין מאחור - לאחור המצוה, ובין מקדם - שלפני המצוה או איש להתאמץ בגבורה עילאית, כי לך נוצרת וכל פעם ישקול במאות צדק לפי ענין הזמן, באיזה דרך ראוי לבהור כדת ראונו וכמונן.

צידה לדרך: דרך התמודדות האדם במחשבות היצה"ר ובלבוליו, לגשת אל העבודה ככוונה תחילה בעזרת תעצומות גאוה וקדושה, ולאחר העבודה יהרהר בשפלות האדם. ומעלת ההתמדה בתיקון המידות בארבעים יום ברציפות.

נצור לשונך

עפי" סדר הלימוד היומי

הלכות שמירת הלשון

א אייר - הלכות אסורי רכילות - כלל ג

ב. אם ראובן דבר על שמעון בפני לוי, והלך לוי וספר הדברים לשמעון, אסור לשמעון לומר אחר כך לראובן, איך דברת עלי בפני לוי? כי על ידי זה גם הוא עובר על אסור רכילות מחמת לוי, ואפלו אם לא יזכיר לו בפרוש את שם לוי, ויאמר לו סתם, ששמעתי שדברת עלי כך וכך, אם על ידי זה ממילא יבין ראובן, מי היה המגלה לו, אסור. ובעונותינו הרבים, הרבה אנשים נכשלין בזה.

ג. נדע עוד, דרכילות נקרא אפלו לא אמר בפני הנוגע לו, כגון, האומר בפני חברו, כך וכך שמעתי על ראובן, שהיה אומר על שמעון, בי דברים כאלו גורמים, אם נשמעו איש מפי איש, לעורר מדינים בין ראובן האומר ובין פלוגי הנאמר עליו. וצריך לזהר מלספר ענין כזה, אפלו אם ירצה להזהיר לחברו, שלא לגלות הספור הזה לשום אדם, ואפלו אם הוא יודע כבר, שיקים את דברו, כי על פי רב נשמע ממילא בעת הספור גנות על ראובן או על שמעון, ומכלל לשון הרע לא נפקא. וכל שכן דאסור לספר לו, מה שפלוגי דבר על בניו וקרוביו, דטבע האדם להיות מצר בזה, ורכיל מקרי.

ד. ואם כנחתו בספרו את הדבר לחברו, כדי שיוכיח את ראובן על שדבר לשון הרע על שמעון, עין לעיל בחלק א' בכלל י' סעיף ו'.

מקדש מועט

ואיכור שיחה בשעת התפילה

בעניני השיבות עניית אמן

ברכס טהרים רחמס

בין כל התפילות אשר אנו לא שמים אל לב לפעמים, אם זה בחיפזון בקרבנות שחרית, או בחיפזון בקרבנות תפילת מנחה, מונחת לה שם תפילה מרבי נחונאי בן הקנה: 'אנא בכח'. הארז"ל כח על זה (שער הכוונות דרוש תפילת השחר) שיש בה מ"ב אותיות כנגד שם מ"ב, וכן תפילת אנא בכח שאומרים בקריאת שמע שעל המיטה על פי הארז"ל היא 'מעלה נפשו מן העושה אל היצירה' (שער הכוונות, דרושי הלילה, דרוש ה), ויכולים להביא עוד ועוד מראה מקומות מספרים מוחשיבות וגדולת התפילה של אנא בכח, אמנם מה הנקודה כעת, אפילו הפירוש הפשוט, מבקשים מהקדוש ברוך ש'בכח גדולת ימינו תתיר צרותי', חשבנו על זה? 'קבל רינת עמך', אנו מבקשים מהרבונו של עולם שיקבל את תפילתנו, 'דורשי יחודך כבבת שמרם', הרי אנו רוצים שהקדוש ברוך הוא ישמור עלינו כבבת - כמו השחור בתוך העין כך שישמור אותנו. 'ברכס'! 'רחמס'! וכו' שאר תפילת אנא בכח.

כעת בימי ספירת העומר ישנו עוד פעם שאומרים זאת, ואז אין החיפזון כל כך (לכאורה...), לאחר מעריב, כשאנו סופרים את ספירת העומר, הבה נאמרנו ב'קצת' מתורת, נחשבו מה אנו מבקשים פה, הרי חוץ מהבקשה הפשוטה ישנו בפרושי המילים הקרות מופי הכא, הרי זה גם תפילה קדושה כדבאנו לעיל, ובני ישראל 'הלכו בסוד כח שם של אנא בכח כמדובר לבער הקוצים והנחשים ועקרבם' (תפארת שלמה שער התפילה בד"ה אמר אויב ארדוף אשיג) ע"כ, ובאמור ושמש (בפרשת מטעי על הערי מקלט) שגם "כל השש מדות יכולים לתקן על ידי שם של מ"ב והוא השם של אנא בכח" ע"כ, עשרות מקומות בספרי הקבלה על תפילה זו, תכלית, ישנו פה תפילה קדושה ונוראה המונחת בקרן זוית שאין אנו שמים לב, הן על הפירוש הפשוט של המילים, והן על קדושתה וסגולתה, ומה טוב להתחיל עתה על מנת להכיר ולהתבונן אפילו אל הפירוש הפשוט שבה, ולכוון הפירוש הפשוט. נא גיבור - כבבת שמרם. ברכס. טהרים. רחמס! רחמי צדקתך תמיד גמלם!!! אכה"ר.